

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI**

**1938-1946 YILLARI ARASI CUMHURİYET GAZETESİ'NİN
GENEL YAYIN POLİTİKASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Fırat KOZOK

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Cem Yaşın

Ankara-2007

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN GENEL SEYRİ VE TÜRKİYE

1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINA DOĞRU TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASI	4
1.1. İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye Açısından Seyri.....	8
1.2. Savaş Sırasında Ekonominin Durumu ve Savaşın İktisadi Yaşama Getirdikleri.....	15
1.2.1. Milli Müdafaa Kanunu	20
1.2.2. Varlık Vergisi Öncesi ve Sonrası.....	22
1.2.3. Savaşın Ekonomik Sonuçları.....	26
2. BASININ DURUMU	27
2.1. 1938-1946 Basının Çalışma Şartlarını Düzenleyen Mevzuat ...	27
2.2. 1924 Teşkilatı Esasiye Kanununda Yer Alan Basınla İlgili Hükümler	27
2.3. 1931 Tarihli Matbuat Kanunu	28
2.4. Savaş Yıllarında Basın	30
2.5. Savaşın Sona Ermesi ve Basındaki Yankıları.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET GAZETESİ'NİN YAYIN HAYATINA BAŞLAMASI

1. CUMHURİYET GAZETESİ'NE GİDEN SÜREÇTE YUNUS NADİ37
 - 1.1. Yeni Gün Gazetesi'nin Yayın Hayatına Başlaması 37
 - 1.2. Cumhuriyet Gazetesi'nin Kuruluşu 39
 - 1.3. Cumhuriyet'in İlkeleri..... 41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURİYET GAZETESİ'NİN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDEKİ YAYIN POLİTİKASI

1. SOVYETLER BİRLİĞİ VE KOMÜNİZM TEHLİKESİ 44
2. ALMAN PROPAGANDASI VE ATATÜRK-HİTLER BENZETMESİ 44
3. ATATÜRK SONRASI DEĞİŞEN DIŞ POLİTİKA 45
 - 3.1. Yunus Nadi'nin Gazeteciliği ve Mebusluğu..... 46
 - 3.2. Yunus Nadi ve Nadir Nadi'nin Olaylara Bakış Farklılığı..... 46
4. 2. DÜNYA SAVAŞININ BAŞLAMASI VE GAZETENİN ÜÇ AY SÜREYLE KAPANMASINA NEDEN OLAN OLAYLAR..... 48
 - 4.1. Savaşın Başlaması ve Gazetenin Yorumu..... 48
 - 4.2. Cumhuriyette Alman Karşısı Bir Yazar: Abidin Daver..... 49
 - 4.3. Yunus Nadi'nin Savaşın İlk Günlerindeki Yorumu 50
 - 4.4. Nadir Nadi'nin Hitler'e Övgüleri 50
 - 4.5. Nadir Nadi'nin Anılarında Bu Dönemi Değerlendirmesi 50
 - 4.6. 1939'da Türkiye-Sovyetler Birliği İlişkilerine Bakış 51
 - 4.7. 1940 Yılında Gazetenin Savaşa Taraf Ülkelerden Almanya ve İtalya'ya Bakışı..... 52
 - 4.8. Alman Propagandası ve Gazetecilere Gelen Bildiriler 54

4.9. Abidin Daver'in Bildirilere Tepkisi.....	54
5. GAZETENİN ALMANYA'YI ELEŞTİRDİĞİ DÖNEM	54
5.1. Yunus Nadi'nin Savaş Öncesi ve Sonrasında Çelişik Yorumları	55
6. BASINA KISITLAMALAR GETİRİLMESİ VE MATBUAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ.....	57
6.1. Mebus Gazetecilerin CHP Tüzüğü ile Belirlenen Görevleri....	57
6.2. Yunus Nadi'nin Özgür Basın Tanımlaması.....	58
6.3. Tarafsızlıktan Uzaklaşan Türkiye ve Basın Özgürlüğü	59
6.4. Savaş Propagandası, Alınan Önlemler ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nün Görevleri	59
6.5. Önlemlerin Örtülü Sansüre Dönüşmesi.....	60
7. NADİR NADİ'NİN ALMANYA'YI DESTEKLEYEN YAZILARI, BASINDA AÇTIĞI TARTIŞMALAR VE CUMHURİYET GAZETESİNİN KAPATILMA SÜRECİ.....	61
7.1. Nadir Nadi'nin Tartışmalara Neden Olan Makalesi	61
7.2. Nadir Nadi'nin Anılarında Yaptığı Özeleştiri.....	63
7.3. Yunus Nadi-İnönü Görüşmesi ve Gazetenin kapatılması	67
8. GAZETENİN TEKRAR AÇILDIĞI DÖNEM	68
8.1. Gazetenin Açılması ve Kısa Bir Dönem İngiltere Dostluğunu Savunan Yazıların Ön Plana Çıkması	68
8.2. Almanya'nın İlerlemesi ve Cumhuriyet'in Yorumu.....	69
8.3. Türkiye'nin Savaşa Girme Tehlikesi ve Basın	70
9. ALMANYA İLE SALDIRMAZLIK ANLAŞMASI, CUMHURİYET'İN ALMANYA'YA DESTEK VERMESİ.....	71
9.1. Nadir Nadi'nin Dönemin Hükümet Politikalarına Uygun Yazıları	72
9.2. Anılarda Özeleştiri	72
9.3. Nadir Nadi'nin Politik Yazılardan Kaçındığı Dönem	73
10. NİSAN 1942-SAVAŞIN DURUMU	74
10.1. Nadir Nadi'nin Askerken Gazetede Çıkan İmzasız Yazıları...	75
10.2. Asker Nadir Nadi'nin Almanya'ya Gönderilmesi	76

10.3. Nadir Nadi'nin Almanya Gezisinden Yazılar	76
10.4. Alman Yanlısı Yazıların Hükümet Politikası ile Paralelliği ve Dargınlıkların Unutulması.....	77
10.5. 1943 Yılı ve Almanya Yakınlığının Devam Etmesi.....	77
10.6. Mebus Gazetecilere Soyadı Zorunluluğu.....	79
10.7. 1943 Seçimlerinde Yunus Nadi'nin Seçilememesi.....	80
11. 1944 ALMANYA'NIN GERİLEMESİ VE MÜTTEFİKLERİN DESTEKLENMESİ.....	81
11.1. Hükümet ve Basın Rejiminin Uyumu	82
11.2. Müttefik ve Türk Basınındaki Tartışmalarda Cumhuriyet Gazetesi.....	82
11.3. Yeni Dünya Düzeni	83
11.4. Metin Toker'in Dönem Değerlendirmesi.....	83
11.5. Yoğun Baskı ve Sansür Dönemi.....	84
11.5.1. Matbuat Umum Müdürlüğü'nden İlginç Bir Uyarı.....	84
11.5.2. Nadir Nadi'nin Almanya'nın Kayıtsız Şartsız Teslim Alınmasına Karşı Çıkması	85
11.5.3. İngiliz İstekleri “İşte Bu Olmaz”	85
11.5.4. Basında Milli Şef	86
11.5.5. Basının Adını Söylemediği Olay: Sansür	87
11.5.6. Savaş, İnönü, Halk ve Basın	88
11.5.7. Gazete Hükümet Kapatır, Açılışında Başbakanın Haberi Olmaz.....	89
11.6. Almanya'yı Destekleyen Yazıların Kesilmesi.....	89
11.7. Türkiye-Almanya İlişkilerinin Kesilmesi.....	90
11.8. Değişen Dünyada Cumhuriyet Gazetesi	90
11.8.1. Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın Görüşü.....	90
11.8.2. Nadir Nadi'nin Değişen Görüşleri.....	91
11.8.3. Nadir Nadi'nin Sovyetler Birliği'ne Sıcak Yaklaşımı...	92
11.8.4. Nadir Nadi için Hitler Öldü Mü?	92
11.9. Şubat 1945'te Türkiye'nin Savaşa Girmesi.....	93
11.9.1. Savaşın Bitimi ve Nadir Nadi'nin Yorumu	93

SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA	98
ABSTRACT.....	100